

ULTIMA ESPERANZA BOOKS

MAMMA OCH JAG

Brev till mamma

Eva Hällnert Blom

ISBN: 978-91-986912-3-8
© Eva Hällnert Blom
Uppsala 2023

Tryckt av Exakta, Malmö

Utgiven av Ultima Esperanza Books, Stockholm 2023
www.ultimaesperanzabooks.se

Barnet glömmar...

Nej, det är just vad barnet inte gör. Vi glömmar inte. Vi genomlever en barndom för att få erfarenhet för livet, inte för att glömma det hela. Men det är verkligen det man tror, att barndomen är en guds gåva, en härlig söndag före livets begynnelse.

Barndomen är livets hårdaste dagar. Men vi tror så lätt något annat för att vi helst inte minns onda tider, och för att inte hela barndomens erfarenhet ligger öppen för tanken. Den gör inte det, för det skulle spärra vägen för mera liv. Men vi glömmar ingenting, det är bara gömt.

Människan vet allt om sin barndom, när hon vill. Men hon vill inte veta det. Det har blivit så för att vi tror att vi är ensamma om dessa "beklagliga" saker som inte kan hålla måttet med vad som vi kräver av oss själva.

Aksel Sandemose, ur "En flykting korsar sitt spår"

Inledning

Jag har velat göra denna dokumentation helt utifrån mitt eget subjektiva perspektiv. En berättelse som i första hand handlar om mamma och vår relation under min uppväxt på 50-talet och fram till hennes död 1995.

Jag växte upp i en industristad, en tid som på det personliga planet var fylld av frågetecken kring mina familjerelationer, min tillhörighet, anknytning till mina nära vuxna och i viss mån känslor av utanförskap. Till hjälp har jag använt mig av familjefotografier från den tiden, vilka förtydligar och förstärker min text. Viktigast för mig har varit att i ord formulera tankar som jag burit på genom åren och genom orden förtydliga vilka vi var, vem jag var och hur vi relaterade till varandra och vad det gjorde med mig i mitt mentala relationella växande. Jag har behövt berätta saker för mig själv, bekräfta vad jag har känt och känner, ha kvar minnen för att bevisa att det har hänt. Det handlar inte i första hand om att berätta för andra. Jag skriver inte för mottagaren, jag måste själv förstå vad jag upplevt. Jag ser det som en konversation med livet och genom skrivandet tar jag plats i mitt liv. Sanningen är högsta målet i mitt skrivande, den måste sätta något på spel och inge en känsla av absolut nödvändighet. Är det möjligt att skriva utan att riskera att förråda någon?

Man kan kalla det en slags bearbetning, men det är också ett budskap om vikten av trygga relationer och stabilitet för det växande barnet. Jag har genomgående i min berättelse försökt hålla tillbaka egna värderingar och istället bara försökt vara så öppen som möjligt i min text. Gamla fotografier har gett mig en värdefull historisk bakgrund till en skildring av nutiden, till vem jag blev som vuxen kvinna.

Den rättframma fotografiska avbildningstekniken svarar väl mot min respektfulla attityd till de människor jag beskriver. Det är framför allt genom mina samtal i brevform med min mamma som har gjort att jag kommit henne nära på ett helt annat sätt än då hon levde. Jag får av förklarliga skäl aldrig några svar från henne, utan får söka svaren inom mig själv. Jag försöker lyfta fram mammas ursprung, hennes utseende, hennes personlighet, hennes sociala liv och relationen till mig på ett så kärleksfullt sätt som möjligt. Berättelsen är för mig en slags försoning med mamma utan att det tidigare funnits några öppna konflikter mellan oss.

Jag har nått fram till en punkt där jag har kommit så långt som jag kan till en sanning och en kunskap som jag vill ha. Mitt mål har varit att beskriva mamma, min faster och min farmor som individer och deras relationer sinsemellan.

Jag tycker att jag har hittat min egen livsväg genom de erfarenheter jag har och tycker också att jag har kommit fram till förhållningssätt till livet som fungerar för mig.

Jag tycker om citat och fragment av min värld, så för mig är fotografiets och poesins språk nära besläktade. Jag vill få fram bilder som är både vackra och som har ett poetiskt uttryck. Som att ha en dikt inom sig som man vill gestalta, som kanske skapar en poetisk kontinuitet.

Det är en skön känsla att ha tordats satsa på och genomföra en idé. Nu har jag gjort det och kan gå vidare i livet.

Uppsala, januari 2023

Eva Hällnert Blom

Denna dag börjar det, som fortfarande pågår och som den här berättelsen handlar om.

Det är tidig morgon sista april, valborgsmässoafton.

I Uppsala som är min hemstad sedan drygt femtio år tillbaka, finns en tradition, ursprungligen inom universitetsvärlden, att börja den här dagen med sillfrukost och snaps. Det brukar gå av stapeln tidig förmiddag.

Jag väcks av ett telefonsamtal, som får mig att planera dagen i en helt annan riktning.

En sjuksköterska ringer från akutavdelningen på lasarettet i Norrköping, min barndomsstad tjugotre mil bort från mitt vuxenliv. Hon informerar mig om att min mamma befinner sig där på akuten och hon berättar för mig om mammas tillstånd. Min hjärna sätts på autopilot. Jag får veta att det är brådskande, att mamma inte kan stanna kvar där på akutavdelningen över natten, utan måste föras över till ett sjukhem samma dag. Hon berättar också i samma andetag att det är fullbelagt på alla sjukhem i staden och att det är jag som närmast anhörig som måste ta hand om mamma och ordna ett boende för henne. Ett boende som inte finns.

Jag skyndar mig att komma iväg och kör den nästan tre timmar långa bilfärden från Uppsala till Norrköping. En resa som jag gjort många gånger efter att ha flyttat hemifrån. En resa genom ett landskap som jag är väl förtrogen med, men som den här dagen känns helt främmande och ny för mig. De välbekanta enbackarna, de böljande

gröna slätterna, skogarna och sjöarna längs vägen känns tysta och ser ensamma ut när jag passerar dem. Som kulisser i ett nytt landskap. Jag har ett okänt uppdrag framför mig, att ta hand om min mamma. Många tankar hinna passera revy när jag sitter där ensam i bilen. Mina händer kramar ratten. Jag gasar på, vill bara komma fram, samtidigt som jag bävar för att komma fram. Jag känner mig ensam och vilsen. Hur ska det gå? Vart ska jag ta vägen med mamma i det tillstånd som hon befinner sig i? Hur mår hon egentligen? Jag kan inte ta henne med hem till mig, till oss, till min familj. Det är fullbelagt på alla boenden, har sköterskan tidigare informerat mig om. Jag känner mig frågande inför mötet med min mamma som jag knappt känner. Och rädd för vad jag ska känna när jag snart kommer att möta henne. Samtidigt som jag vet att jag är en vuxen och ansvarsfull person, känner jag mig som ett litet, utelämnat, vilset barn. Men av erfarenhet känner jag mig som en "doer" och det är den kraften som nu leder mig.

Det var som att telefonsamtalet tidigare samma morgon blev som ett intrång i min trygga värld. Som en ommöblering av min inre struktur, en inre rörelse, som sakta skulle skapa en ny form. Världen höll på att gå sönder, vardagen att sprängas.

Vidöppna dagar stod nu för dörren efter att kalejdoskopet av drömmar sakta började slockna.

När jag kommer in på akutavdelningen ser jag på långt håll mamma liggande på en sjukhussäng i korridoren. Vid fotändan av sängen ligger en hög av hennes tillhörigheter, en svart persianpäls, en rosamönstrad necessär i bomullstyg, en av mammas eleganta hattar i lila och svart och hennes handväska i brunspräckligt krokodilskinn.

När jag nu närmar mig hennes säng tittar hon tomt framför sig. Hon ser inte ut att känna igen mig. Det är som att hon befinner sig i en annan värld.

Jag har pausat alla känslor och försöker nu bara få kontakt med henne, kvinnan som är min mamma. Hon är i ett halvsovande tillstånd och det är svårt att veta hur mycket hon ser eller uppfattar av vad som händer runt omkring henne.

Mamma hade kommit till lasarettet tidigt samma morgon efter att hemtjänsten hittat henne i hennes lägenhet liggande på hallgolvet knappt kontaktbar.

Hon hade varit rädd och bunkrat upp med stora stenar på golvet innanför ytterdörren.

Hon hade varit rädd att det skulle komma in främmande människor, främmande män, då hon låg och sov. Stenarna skulle hon ha att försvara sig med. Personalen på lasarettet bedömde mammas tillstånd som paranoid.

Mamma hade vid tre tidigare tillfällen bytt låskolv på ytterdörren och hemtjänsten hade då kontaktat mig, bekymrade för att de inte kom in i lägenheten. Jag hade då ringt mamma och bett henne att ge dem de nya nycklarna. Vilket hon då hade gjort. Jag har inget minne av att hon protesterade på något sätt. Hon kanske inte ville avslöja sina rädslor för mig.

Mamma hade under en tid plockat med sig stora stenar hem när hon varit ute och gått ensam i närheten av sin bostad. Oftast brukade hon göra sällskap med en grannfru på promenader i det närliggande grönområdet, men det här dolde hon för grannen, då hon valde att gå ut själv. Hon måste ha haft en väska med sig och burit stenarna i. Men hon kan inte ha tagit alla på en gång. Stenar är tunga att bära och de här var stora och ganska många. Sedan måste hon ha gömt dem någonstans inne i lägenheten där ingen skulle upptäcka dem. Det hela måste ha varit väl planerat av mamma. Det känns märkligt att tänka på det nu i efterhand. Vilken enorm beslutsamhet som hade drivit henne och vilken övertygelse hon måste ha känt inom sig att hon var i fara, att någon ville henne ont. Vilken otrygghet hon måste ha känt. Hon måste ha varit våldsamt rädd. Och hon höll allt hemligt för oss, för mig och min bror. Mamma var ensam med sin rädsla. Som i en annan verklighet.

"Var och en av oss är en måne, med en sida som vi aldrig visar för någon."

Mark Twain

När jag nu är på lasarettet berättar en sköterska att de har lyckats ordna en plats till mamma på ett sjukhem som ligger på andra sidan staden. Hon säger att vi kan åka dit på en gång. Allt går snabbt. Mamma och jag går ut till bilen. Ett sjukvårdbiträde tar sig tid att hjälpa oss trots den stressiga miljön som råder på akutavdelningen.

Det känns som att mamma är ett kolli som bara ska transporteras från en plats till en annan.

Väl inne i bilen vänder sig mamma till mig, tittar på mig och frågar: Vem är jag egentligen?

Vi sitter i min bil på väg från lasarettet till ett äldreboende för människor med demens och andra åldersrelaterade sjukdomstillstånd.

Hon talar till mig som att jag är någon annan, ena stunden moster Lydia, en av hennes systrar som hon stod nära, i nästa stund hennes svärdotter. Men aldrig jag, hennes dotter. Vi sitter nära varandra och ändå är det som en total anonymitet mellan oss. I den stunden minns jag ögonen, händerna, gestalten, men inte hennes röst. Möjligen bara på ett abstrakt sätt, utan själ. Mammas verkliga röst har gått förlorad. Hon äger inget konkret spår efter den. Vi talar med varandra som i ett vakuum.

Mamma och jag är rädda båda två, fast på helt olika sätt och av helt olika anledningar. Mitt huvud är fullt av en massa tankar som far hit och dit, samtidigt som jag anstränger mig för att behålla ett lugn för att inte oro mamma med min oro.

Jag känner mig rädd över hennes hjälplöshet. Och över hennes beslutsamhet. Men nu är striden över, hon har kapitulerat. Mamma har alltid varit av en stridbar natur. Efter ett helt vuxenliv fyllt av en inre kamp att klara sig på egen hand, att ensam driva igenom sina inre mål. Kompromisslöst. Som en fri, oberoende och självständig kvinna. Att vara någon.

Jag tror att hon tidigt i sitt liv lärde sig att dölja för andra vem hon egentligen var. Men hon blev en kvinna under påverkan, under hela sitt vuxna liv. Mamma mötte svåra motgångar men lyckades ändå skapa sig en egen identitet. Hon hade en stark självbevarelsedrift. Hon ville skapa sig ett liv bortom underlägsenheten. Men hon bar också på en brist, trots sin målmedvetenhet. En brist som kanske handlade om en saknad av sin egen mors uppmärksamhet och omsorg när hon var barn.

Mamma

Jag

I det tillstånd som hon nu befinner sig i känns hon naken, smärtsamt utelämnad åt andras vilja men skyddad i sitt eget främlingstillstånd. Hon är onåbar på ett nytt sätt.

Känner jag igen drag av mammas personlighet inom mig själv? Ja, delvis. Jag har under många år, i nästan hela mitt vuxenliv levt med en stark drivkraft att genomföra mina önskningar och uppfylla mina behov. Ibland kompromisslöst. På gott och ont. Men inte förmått göra på något annat vis.

Nu sitter mamma och jag bredvid varandra i min bil. Ute firas valborgsmässoafton och stadshimlen lysas upp av sprakande fyrverkerier och raketer och smällare som dånar in till oss. Som i ett krig. Utanför firar människor vårens ankomst. Inne i bilen sitter mamma och jag i en annan verklighet, i ett existentiellt kaos. Ett smärtsamt inre krig fyller tomrummet i bilen. Tomrummet mellan oss, som dånar likt ett fyrverkeri.

Stig ner mot havet där jag finner ro.

2

Kära mamma,

Jag läser ett brev från dig.

Ett brev som jag hittade i en byrålåda tillsammans med ett fotoalbum från min uppväxt på 50-talet. Först tänkte jag slänga brevet, men nu när jag läser det en gång till och känner hur jag fylls av en värme för raderna du skrivit ner till mig, behöver jag närma mig dig. Det är ett kort, men vänligt och välskrivet brev där du berättar om alldagliga saker, om vad du gör på dagarna, att du tänker på mig och undrar hur jag har det. Brevet är fyllt av omsorg, av kärlek till mig som du uttrycker på ditt lågmälda vis. När jag läser mellan raderna kan jag också ana ett Förlåt. Men jag känner att något inom mig gör uppror, skulle vilja bevara enbart sådana bilder av dig som är rent känslomässiga, värme eller tårar, utan att tolka in en mening i dem.

Men, jag behöver undersöka en del frågetecken som jag bär på när det gäller vår relation. Jag behöver dyka ner i minnesbilder och detaljer från specifika händelser. Det är mitt enda sätt för att nå fram, för att kunna återge upplevda ögonblick och scenarier. Det är betydelsefullt för mig att fånga upp det som blev min stund på jorden under en given period, den värld som jag har registrerat bara genom att leva.

Minnesbilder kommer och går – ansikten, möten, ensamhet och längtan. Minnet av fyrverkerier! Minnet parar ihop döda med levande, verkliga människor med påhittade, drömmar med min historia. Jag är ingenstans i tiden, det finns en tidlöshet. Jag är i flera ögonblick av mitt liv, som svävar ovanför varandra, som i en dröm. Nu et och det förflutna placeras ovanpå varandra utan att flyta ihop. Som om jag flyktigt återvänder till alla former av den människa jag varit.

Jag vill försöka formulera mina tankar och minnen till dig om hur mitt vuxna liv kom att gestalta sig. För att kunna göra det behöver jag ge mig ut på livets vatten, sätta mig i en farkost och ge mig iväg ut bland kobbar och skär. Jag känner en stark iver och upptäckarlust.

Jag vill söka mig bakåt i min livshistoria för att förstå mina gjorda vägval. Till hjälp har jag fotografier som togs på mig, på dig och mig, på farmor och faster i min barndomsvärld. Foton som hjälper mig att tydligare hitta och formulera känslor från olika händelser.

Jag vill att du följer med mig på min resa.

Jag riktar kompassen inåt, bakåt i tiden och lodar sakta ner mot djupen. Havet är egentligen något skrämmande för mig, kanske både lockande och skrämmande. Jag är egentligen ingen vattenmänniska. Jag känner stor respekt och osäkerhet inför havet som jag inte vet om jag kan lita på. Jag har ingen kontroll, vad som helst kan hända, jag känner mig utelämnad och ensam i förhållande till havet. Och ändå vill jag nu uppsöka det. Det är lockande för att det är så gåtfullt, så stort och kraftfullt och samtidigt så skört och sårbart. Vårt ursprung, livets ursprung. Allt liv kommer ur havet, den ursprungliga livsmodern, alltings början och förutsättning. Jag vet inte vad som gömmer sig där nere i havets oåtkomliga djup. Det är för mig en metafor för det outgrundliga som rör sig både i havens djup och i människans inre. Haven lockar och förtrollar med sina djup eftersom de också speglar mina egna gåtfulla djup. Ur havet steg en gång mina förfäder upp.

I havet finns en rytm som vaggar oss alla i samma takt. En rytm som har en funktion, som fördriver ensamhet och isolering, som länkar oss samman. Jag drivs nu av en nyfikenhet som är starkare än mina rädslor. Jag vill och behöver ställa frågor till dig mamma utan att förvänta mig något annat till svar än en ny fråga.

Den här berättelsen är till dig.

Jag vill berätta för dig om min kärleksresa som består av både tyngdlöshet, lätthet och det tunga. Jag vill skildra både ljusa och mörka sidor av livet. Det som blev mitt liv.

Jag välkomnar dig att följa med på min vandring över ängar och åkrar, på sandstränder längs havet och på smala slingrande stiger in i djupa skogar. Och i min farkost ut på djupa vatten.

Vinden blåser, havet brusar, lövträden rasslar, dofter tränger sig på.

Jag föddes tidigt på lördagsmorgonen den 24 april 1948. Solen hade precis gått upp, klockan var strax efter 04 när jag såg världens ljus. Vi befann oss på lasarettet, du och jag och kanske pappa var där också, jag vet inte. Det har gått mer än sjuttio år sedan dess. Jag har så länge velat glömma den flickan. Sluta längta efter henne. Men jag har inte lyckats glömma henne.

Jag var och är fortfarande nyfiken på livet. En nyfikenhet som jag är tacksam för och som är bra för mig. Nyfikenheten hjälper mig att lära mig saker om livet, den känns berikande. Ibland har den kanske drivit mig att utsätta mig för faror, men som också på sitt sätt varit lärorika. Fantasin har också varit en stark kraft inom mig hela livet. Den har gjort att jag kunnat frigöra mig från omgivningen och kunnat föreställa mig andra världar, vilket ibland inneburit en tröst och ibland en utmaning.

Några nedslag i min historia blir som skisser där jag möter dig mamma. Jag möter också min farmor och faster. Ni, de tre viktigaste kvinnorna i mitt tidiga liv, de kvinnor som jag knöt an till. I nattdrömmar utspelas mina tidiga relationer till er. Tre kvinnor som satte djupa spår i mig, som jag påverkades starkt av på olika sätt. Som i relationen mor-barn. Starka band knöts, jag blev beroende av er och kände en lojalitet till er alla tre. Var för sig. Jag lärde mig tidigt i livet att hantera relationerna till er, men var kanske förvirrad och osäker på hur banden egentligen såg ut, vad de betydde och vad de på sikt gjorde med mig.

Nu behöver jag närma mig er igen. Ni är alla tre döda för många år sedan, men lever fortfarande starkt inom mig. Jag drivs fortfarande av en förundran över vilka irrvägar och språng livet har tagit, blandat med en entonig målmedvetenhet som alltid brunnit inom mig.

Arbete och kärlek var en röd tråd i era liv. Ni bar alla tre på en stark inre drivkraft framåt. Arbete skulle göra er fria. En frihetslängtan som förverkligades genom arbete. Men vilka var ni i er inre längtan, i era drömmar och sökanden efter en sanning? Det vet jag ingenting om. Det var inget som man talade om. Det gavs inte heller något utrymme för sådana tankar. Jag präglades av en tystnadskultur, särskilt när det gällde kvinnorna i vår familj.

Dig, farmor, faster och mig.

Naturen har alltid varit min trygga och trofasta följeslagare. De stora skogarna, de höga tallarna och de välkomnande granarna. Mossan som klär stenar och stubbar, den krokiga stigen med slingrande rötter som förbinder träden med varandra. Ljuset som tar sig igenom grenverk, glittrande mellan stammarna. Naturen bjuder in mig. Jag känner en slags tillhörighet med naturen som ger mig både en form av tillflykt och en mening, samtidigt som den ibland känns gåtfull, främmande och farligt lockande. Jag har bara minnen av stigar, men vet inte riktigt hur jag ska hitta fram. Eller hitta tillbaka.

Havet har också en central roll för mig när jag skriver till dig, när jag ser tillbaka och minns. Minnen som kommer fram genom vattnet, minnen som sköljs iland som vrakgods som jag behöver ta hand om, lyfta upp och titta på. Dyningar som lojt slår in över en långgrund strand, en vänlig paradiskustremsa. Havet med de väldiga krafterna när vågor slår in över klipporna i sin eviga och otämjbara rytm.

Havet har många ansikten och ett av dem är horisonten som glittrar därute, linjen som för evigt beskär sikten – men aldrig fortsättningen. För havet tar aldrig slut, det rymmer svarta djup, lockar och skrämmer med sin gränslöshet.

Havet utgör den perfekta kulissen för de allra största berättelserna, de som handlar om människans roll i världen, hennes relation till havet i dess olika uttryck, hennes plats i existensen. Ute på havet finns möjligheten att lämna allt bakom sig, alla krav och allt det förutbestämda. Det är väl därför det också är en frihetssymbol. Att driva med vindarna, att söka sig till en främmande hamn.

Men för mig har aldrig havet varit den metafor som representerar sökandet mot det okända, mot friheten. Jag har hindrats av alltför starka rädslor som hav och vatten skapat inom mig. Det är först nu som jag ger mig ut i min farkost och bjuder in dig mamma att följa med i mitt sökande på min resa, som också blir vår resa.

Varm hälsning!

3

Kära mamma,

Jag har öppnat ett fönster in mot mitt eget liv.

Genom att återigen skapa möten med dig och farmor och faster, hoppas jag bli tydligare i min självbild. För ni är mina rötter och genom att sätta ord på minnesbilder kan jag fördjupa mina sammanhang till omvärlden.

Minnesbilder väcker upp den stora kärleken till livet. Som en brunn med vatten som kan stilla min törst. Som en brunn utan botten, som själens evighet. Vem är jag utan minnen? De känns livsviktiga. Utan dem är jag bara tvådimensionell. Minnena behöver jag för att finna mina djup.

Övergivenheten och frånvaron av en person, av dig, kan ha gett mig en fiktion. Som att jag skapade en bild av någon som sedan i sin tur skapade berättelsen i själva sökandet efter en sanning, en verklighetsförankring. Sökandet efter vem du var mamma.

Det är svårt att vara sanningsenlig mot mig själv och mot er som stod mig närmast tidigt i livet, men jag vill att byggstenarna ska vara så sanna som möjligt. Jag väljer ut stenar av olika kulörer för jag vill ge en rättvisande bild av hur det var. Det är min strävan. Mina upplevelser är viktiga och centrala i min berättelse, men med det sagt inga absoluta sanningar. Barndomen är svår att skildra autentiskt, den består inte av logik och är kanske i vissa beskrivningar inte heller helt rättvisa.

Föremål dyker upp. Jag vet inte vad det är jag söker. Kanske behöver jag samla på mig minnen av föremål och händelser och därigenom bli den jag var i ett visst ögonblick.

Jag behöver rota mig djupare i det jag är där jag står, tränga mig in i smala svårtillgängliga passager, ta mig fram på smala stigar, våga vara i det som händer inom mig. Våga möta dig. Första steget är att se och förstå. Förstå det jag kämpar med. Därefter behöver jag träna mig i att långsamt våga se, våga minnas och tänka annorlunda. För att hitta min sanning.

Varm hälsning!

Du är ingenting mer än ditt liv

Jean-Paul Sartre

4

Kära mamma,

Du var solen i mitt liv.

Att skriva till dig mamma och beskriva ditt liv och vårt gemensamma liv utifrån mitt perspektiv känns svårt. Hur jag upplevde dig och vår relation, att ta mig rätten att klä den i mina ord känns brutalt. Jag vill behandla orden med respekt för din egenart, samtidigt som jag behöver tillåta mig ett mått av sanningskär respektlöshet. Jag kan bara sätta ord på mina minnesbilder. När jag skriver ”brutalt” ligger det smärtsamma känslor inom mig som jag behöver ge uttryck för till dig.

Du var solen i mitt tidiga liv. Men som också helt plötsligt kunde förmörkas. Det kunde växlas om till en plötslig tystnad, en växande tystnad och kontaktlöshet. En ensamhet inom mig. Och för dig kanske en frustration över ditt liv, hela din livssituation.

Kanske en skam och skuld trängde sig in i vår relation och förmörkade solen. Vad vet vi om varandras liv och vad döljer sig bakom din ansiktsmask?

När jag tittar tillbaka på hur det blev för mig då min nära kontakt med dig bröts när jag var i treårsåldern, är det svårt och smärtsamt att förstå hur det kunde få ske. Att du kunde tillåta det. Anknytningsbanden påverkades och ansträngdes. Det var brutalt.

Går det att skapa en förändring i min syn på dig mamma och på vilka vi två sedan blev tillsammans? Jag behöver omforma känslor och bilder av mig själv som står i vägen och bilder av dig som jag skapade tidigare i livet för att de behövdes då.

Jag har sparat flera brev från dig, brev från dig under många år efter att jag flyttat hemifrån.

När jag nu läser dem kommer en känsla över mig att du ville försonas, närma dig mig och visa ett intresse för mig i mitt vuxna liv. Kanske behövde du mig då, för att jag skulle få dig att känna dig mindre ensam. Eller kanske du faktiskt var genuint intresserad av mig och angelägen om att vi skulle få en levande relation. Att jag skulle vara en del av ditt liv och att du skulle vara en del av mitt. Kanske du kände dig friare nu i kontakten med mig när farmor inte längre levde och hade kontroll över dig och mig. Och pappa, som gjorde och tyckte allt som hans mor ansåg vara rätt. Gällande dig och mig. Du hade egentligen inte en chans mot dem. Du hade tilldelats en modersroll som inte var dig fördelaktig. Det var en rollfördelning i obalans. Oddsens för dig var väldigt små, på gränsen till obefintliga. Kanske du nu ville visa mig ett försök till gottgörelse? Kanske du till och med kände dig stolt över mig.

Vad bestod din ensamhet av mamma? Vi skildes tidigt från varandra inifrån. Det finns en skugga som följt mig genom mitt liv. En

*Jag tar mig
nyfiket nerför
trappan.*

skugga som jag vill förstå. Din ensamhet var väl dold. Ingen kunde ana den. Bara vi som levde med dig. Under din strålande yta låg en oro och en ilska redo att bryta ut. Oro för vad? Ilska på grund av vad, på grund av vem? Jag behöver förstå din ensamhet för att förstå min egen. Ville du skydda dig själv inför de andras blickar?

Idag som vuxen med ett långt innehållsrikt liv bakom mig med många goda erfarenheter och minnen som gjort mig stark, kan jag ändå i vissa sociala sammanhang uppleva en utsatthet och övergivenhet som känns skrämmande och ibland näst intill outhärdlig och ödslig.

En skugga av ensamhet.

Det är svårt att reparera broar som tidigt rämnat och saknar fäste i marken. När jag möter dig mamma, nu som vuxen, känns det som att vi står på varsin sida av en bro som kanske inte ens finns. Eller som i alla fall är väldigt skör och bräcklig. Men med hjälp av min envishet, min längtan och mitt mod vill jag försöka nå fram till dig inom mig.

Det är svårt att plocka fram minnen från vår tidiga relation, från

*Mamma
festklädd*

mina första levnadsår. Det är lätt att titta på fotografier, hålla mig till dem och betrakta dig. Det blir med en viss distans, både konkret och emotionellt. Ditt djup försvinner.

Jag kan minnas dofter och smaker, men inga samtal. Möjligen höga ljud ibland. Av skrik.

Vem var du? Jag vet så litet om dig. Jag målade upp en bild av dig i din frånvaro och lyssnade på vad de andra, farmor och pappa, sa om dig.

Du blev som en fiktion. Jag tog in de andras version, deras sanning om vem du var.

Du var fångad i ditt eget inre drama och kunde inte styra över att du ibland avvisade och ibland välkomnade mig och mina behov av dig. Det skapade en osäkerhet inom mig i förhållande till dig. Kunde jag lita på dig? Det blev en falsk intimitet.

Jag måste nu göra dina skiftande reaktioner på mina tidiga behov av dig begripliga. Jag har börjat förstå att autonomi inte är en god väg till kvinnlig identitetskänsla. Det lär barnet att anpassa sig till andras behov. Jag hade behövt något annat. Jag har fått en ofullständig självbild som sökt bekräftelse genom kontakt. Utan den kontakten finns en bakomliggande osäkerhet om själva identiteten. Min kvinnliga identitet står på spel.

Jag vill inte skriva till dig. Jag vill inte skriva om oss. Jag känner ett starkt motstånd. Ändå kommer orden. Jag vill inte längre vara ett objekt i mitt eget liv. Jag har inte fullt ut fått vara ett eget subjekt i förhållande till min omvärld.

Kanske blev jag, flickebarnet, till som ett skydd, som ett försvar, som en förklaring. Från en mor till en annan mor. Den lilla jag fick ett uppdrag redan från start. Vi tilldelas roller tidigt i våra liv, roller som vuxenvärlden skapar. Så mycket outtalat, så många hemligheter. I min relation till dig mamma uppstod ett dunkel, en tomhet och en tystnad mellan oss.

En ensamhet inom mig, jag föddes flyktberedd, jag behövde fly ensamheten.

Varm hälsning!

Bron som förbinder mamma och mig.

5

Kära mamma,

Jag vill försöka förstå vem du var.

Som ung kvinna i mitten av 1940-talet kämpade du med att göra dig fri och leva ett självständigt liv. Du saknade dock rätten att definiera dig själv. Men du vägrade att underkasta dig. Ändå tvingades du till det under en tid och delvis acceptera de värderingar som mannen tillskrev dig.

Du flydde ditt ursprung, din familj och tryggheten när det visade sig att du var gravid. Katastrofen var ett faktum. Du var varken gift med barnets far eller sällskapade med honom. Det var totalt oacceptabelt på den tiden och ändå var det många barn som kom till utom äktenskapet. Det var en skam utifrån den tidens norm. En skam som drogs över dig som kvinna och mor.

Särskilt svårt blev det för kvinnor som tillhörde det sociala skikt som du gjorde. I och med den händelsen, det tillstånd som du befann dig i, forades hela ditt vuxenliv.

Du skaffade dig en helt annan tillvaro än den dina föräldrar haft.

Du begav dig till Stockholm, där du som 24-åring 1944 födde en son. Det måste ha varit en svår tid för dig. Svårt att vara ensamstående mor och heltidsarbetande. Svårt att få livspusslet att gå ihop. Svårt att hålla det hemligt för din mor, min mormor, att du hade fött ett barn utom äktenskapet.

Men du lyckades hålla det hemligt i fyra år.

Freden efter andra världskriget kom i maj 1945 med jubel över hela världen. Efter krigsslutet snurrade de ekonomiska hjulen fort för

Sverige. Det fanns en framtidstro och hoppfullhet som präglade hela det svenska samhället.

Något som du säkert drogs med i, att vilja ut och se världen. Du drevs av en stark frihetslängtan. För dig var det av yttersta vikt att arbeta hårt, göra rätt för dig och kunna försörja dig. Det var en ensam position. Undan för undan kom du att träda in i en annan värld, lägga dig till med andra vanor.

Var världen du lämnade inte fin nog för dig, räckte den inte till för dig?

Var du så speciell att du inte kunde nöja dig med den?

Vad var det du vann? Frihet. Vad var det du förlorade? Gemenskap, självklarhet, trygghet.

Dina första år levde du med dina föräldrar och sex syskon på en liten gård i Medelpad där föräldrarna drev ett lantbruk. Som tjugoårig ung kvinna gick du en hushållsläroutbildning på en folkhögskola där du fick lära dig att sy, laga mat och att sköta ett hem, efter den tidens ideal. Men, med facit i hand mamma, var det något helt annat som du längtade efter och ville skapa i ditt liv. Att söka kvinnlig frihet var på gott och ont. En frihet, ett oberoende, en självständighet. Men också ett utanförskap och ett övergivande. Du övergav.

När du lämnade Medelpad skrubbad du bort din dialekt, talade rikssvenska när du först bosatte dig i Stockholm. Barndomsspråket gömdes, glömdes och begravdes. Du var en vacker, men fattig kvinna som ville kämpa dig igenom samhällslagren. Du ville bort från skammen och underlägsenheten. Din mor fick ingenting veta. Din son, min bror, eller halvbror om man ska vara korrekt, blev tidigt fosterhemsplacerad hos en för honom helt okänd familj ute på landet. Det var nödvändigt för att du skulle kunna arbeta och tjäna ihop för att klara dig på egen hand och småningom kunna ta hand om honom.

Tre år senare träffade du min pappa och blev gravid med mig strax efter att ni träffats. Två månader senare gifte ni er. Och du väntade ditt andra barn. Sju månader senare föddes jag inom äktenskapet. Året var 1948.

Det blev stor skillnad på våra grundförutsättningar, för min bror och för mig.

Nu kunde du berätta för mormor att du hade en fyra år gammal son och en nyfödd dotter.

Det måste ha varit en lättnad för dig.

När din son var tre år gammal tog du tillbaka honom i samband med att du hade träffat pappa och jag var på väg. Min bror präglades dels av den tidiga separationen och dels av slitningar i relationen till sin fosterfar, min pappa. De hade svårt att komma överens. Han blev tilldelad en roll som var svår att hantera, både för honom själv och för de vuxna runt omkring honom.

Hans biologiska far skrev flera brev till dig. Han ville att ni skulle bilda en familj tillsammans. Han ville ta sitt ansvar som far till sin son. Du svarade aldrig på hans brev. Du lät honom inte heller träffa sin son. Du hade raderat ut den mannen ur ditt liv. Men för sonen hade det säkert gjort skillnad att få en far. Min bror fick aldrig veta vem som var hans biologiske far. Känslor av hänsynslöshet och respektlöshet dyker upp i mig, när jag tänker på det, mamma.

*Stolt store-
bror med sin
lillasyster.*

Du drevs av en vilja att få som du ville, utan konflikter eller kompromisser.

Känner jag igen mig själv i det från något sammanhang i mitt liv?

När jag var trettiotvå år blev jag gravid. Något som jag inte hade trott var möjligt. Jag var helt uppfylld av mitt tillstånd, helt besatt. Besatt eftersom jag såg på min graviditet, på att vänta ett barn, som något som bara var mitt, som bara angick mig. Jag släppte inte in den blivande fadern, trots att han inget hellre önskade än att få vara delaktig. Det var ju även hans blivande barn. Men jag kunde inte dela det med honom. Han kom för nära. Jag kunde inte hantera närheten. Det uppstod många konflikter mellan oss och vår relation drevs mot ett slut. Det var ett hänsynslöst beslut av mig, helt kompromisslöst. Några månader senare fick jag missfall. Långt senare orkade jag bearbeta detta osannolika.

Varm hälsning!

Bror och jag.

Mormor på kökstrappan till sitt hus i Fränsta.

6

Kära mamma,

Mina första tre år bodde du, pappa, min bror och jag i en tvårums-lägenhet med balkong.

Du och min bror delade sovrum och pappa och jag delade sovrum, som dagtid var vårt vardagsrum. Ett långsmalt, stort ljust rum, med en bäddsoffa på ena kortsidan. På ena långsidan stod en hög byrå där pappa hade sina tillhörigheter, underkläder, strumpor, undertröjor och andra mindre plagg. Uppe på byrån stod fotografier, ett på mig som liten, ett fotografi på farmor som ung, ett bröllopsfoto på dig och pappa. Du bär en gråblå hellång brudklänning i ett tunt skirt tyg, håller en stor bukett blommor, röda rosor tror jag, i dina händer. En blombukett som döljer din mage och ditt tillstånd. Ni ser stolta och förväntansfulla ut tillsammans, du och pappa. Ditt ansikte är lugnt, det finns något roat, nyfiket i din blick och något hemlighetsfullt. Att du som ung brud var lycklig och stolt tvivlar jag inte på. Men om din lust och dina önskningar av livet visste jag ingenting. Jag minns hur jag tittade på bröllopsfotografiet och på dig och tänkte att du var som en främling, som om du inte var min mamma. Nu känns det som om jag skriver till dig och om dig för att, i min tur, föda dig till världen. Att göra dig verklig. Att förmedla sanningen om dig, en sanning som jag inte vet vad den består av.

På byrån stod också en bordsklocka, en askkopp och några porslinsföremål. I andra änden av rummet, kortsidan som vätte ut mot balkongen och det stora kulliga grönområdet som låg utanför gården, stod ett mindre runt bord och ett par rottingstolar. Rummet kändes